

**«Ο τρόπος, η τέχνη, τα μυστικά και η
επιτυχία της Διδακτικής»**

Σημειώσεις από τη διδασκαλία του π. Νικολάου Πουλάδα

- 1) Έχει σημασία και το ΤΙ και το ΠΩΣ το λέω
 - α) και θ. Χάρις και εμείς συνεργοί Θεού εσμέν, και χάρισμα και καλλιέργεια
 - β) επιτυχία εξαρτάται και από το πώς, τη μέθοδο
 - γ) συγκρατούμε το 1/3 από όσα ακούμε άρα πρέπει μάθημα ελκυστικό, να μείνουν πολλά
 - δ) παιδιά σχολιάζουν μάθημα: κουραστικό, βαρετό ή δεν ξανάρχονται
- 2) Προετοιμασία μαθήματος, Υπευθυνότητα όχι προχειρότητα
 - α) έχω ψυχές μπροστά μου, χειρίζομαι Λόγο Θεού
 - β) φωτίζει το Άγιο Πνεύμα αλλά και μεις πολλά λάθη, έτσι ειπώθηκαν και αστοχίες και πλάνες κλπ.
 - γ) παιδιά καταλαβαίνουν προχειρότητα
- 3) Χρόνος μαθήματος 1 ώρα, 15 λεπτά ψυχαγωγία, 45 λεπτά μάθημα (30 λεπτά μάθημα, 15 λεπτά συζήτηση)
- 4) Συμμετοχή - ερωτήσεις – αντιρρήσεις, είναι ανάγκη να συμμετέχουν παιδιά
 - α) αν δεν ξέρω απάντηση δεν απαντώ, “θα το ψάξω και θα σου πω την άλλη βδομάδα “
 - β) δεν απαντώ σε ευαίσθητα πνευματικά θέματα (Θ. Κοινωνία, νηστεία κλπ.), παραπέμπω σε πνευματικό ιερέα, δεν υποκαθιστώ ποτέ τον Πνευματικό
- 5) Απαραίτητο και το παιχνίδι
 - α) ωραίο ανέκδοτο, ομαδικό παιχνίδι, τραγούδι, ύμνος κλπ.
 - β) Μέγας Αντώνιος παίζει στην έρημο (Γεροντικό, Αντωνίου αββά ιγ)

A. ΣΕ ΠΟΙΟΥΣ ΤΑ ΛΕΩ

- 6) Επίπεδο κατανόησης παιδιών - δεκτικότητα ηλικίας - επίσκοπος ορθοτομεί (κόβει σωστά)
 - α) μεγάλο πρόβλημα ο Κατηχητής σε άλλο επίπεδο, συχνότητα «στον κόσμο του»
 - β) ο Κύριος «πολλά έχω λέγειν αλλ’ ου δύνασθε βαστάζειν άρτι» (Ιω. 16, 12)
 - γ) ο Παύλος «γάλα υμάς επότισα και ου βρώμα...» Α Κυρ. γ 1-2
 - δ) παιδιά δεν προσεύχονται καν, ούτε Πάτερ ημών και θα αναλύσω ησυχασμό, νοερά ευχή; ...
 - ε) παιδιά ψυχαγωγούνται και τα χαρακτηρίζω όλα του Σατανά;
 - στ) ο Κατηχητής για να ζητήσει πολλά πρέπει πρώτα να έχει δώσει πολλά, ζητάμε λίγα, σιγά σιγά
 - ζ) Διάκριση, Παΐσιος + νέος τι μπορεί (Παΐσιου Λόγοι Γ σελ. 284-285), Πορφύριος + κοπέλα ηθοποιός (Ανθολόγιο Συμβουλών σελ. 349)
- 7) Μάθημα Συγχρονισμένο με εποχή μας - με κόσμο παιδιών – συνθήκες ζωής του
 - α) δε χρησιμοποιώ παραδείγματα με άγνωστα για παιδιά, χρησιμοποιώ γλώσσα σύγχρονη και γλώσσα υπολογιστών κλπ.
 - β) ο Κατηχητής και ξέρει κόσμο και δεν ξέρει, εν τω κόσμω αλλά όχι εκ του κόσμου, πρέπει να ξέρει τι βλέπουν τα παιδιά, τι μουσική ακούνε
 - γ) ο Παύλος «τοις πάσι γέγονα τα πάντα»
 - δ) πρέπει να σχολιάζω επικαιρότητα, Παύλος αφορμή από βωμό «αγνώστω Θεώ» Χρυσόστομος Ομιλίες εις τους Ανδριάντας από γεγονότα σε Αντιόχεια

ε) κώδικας Da Vinci κλπ., ευκαιρία να μιλήσω για Απόκρυφα, αξιοπιστία Ευαγγελίων κλπ. Αν ένα θέμα είναι πολύ στην επικαιρότητα δεν το αγνωώ, αλλάζω τη σειρά των Μαθημάτων Μου

Β. ΤΙ ΛΕΩ

- 8) Υλικό μαθήματος : Γραφή, Πατέρες, Βίοι Αγίων, Εκκλ. Ιστορία + επιπλέον
- α) Παγκόσμια ιστορία, κοσμική σοφία, ρητά σοφών, επιστημόνων, αθέων κλπ. (σωστή επιλογή)
 - β) δεν αναλύω εκτεταμένα θέματα επιστημονικά, πολιτικά αλλά και θεολογικά
 - γ) διαλέγω κατάλληλο Αγιογραφικό κομμάτι, κάποια πολύ «γόνιμα» άλλα όχι τόσο
 - δ) προσοχή στα Συναξάρια (όχι όλα έγκυρα, αξιόπιστα, πολλά αμφιβαλλόμενα και άγνωστης προέλευσης με υπερβολές, μυθώδεις διηγήσεις). Ποτέ δεν επιμένω σε λεπτομέρειες στο μάθημα αλλά μένω στην ουσία του γεγονότος διότι μπορεί κάποια λεπτομέρεια να είναι ιστορικά ανακριβής
 - ε) Αφόρμηση - πρόλογος, κάτι ωραίο - έξυπνο από επικαιρότητα, να προκαλεί το ενδιαφέρον - περιέργεια - προσοχή, μια διαφήμιση, εφημερίδα, περιοδικό, διαφήμιση τσιγάρα - προκλητική γυναίκα - σεξ αφορμή για συζήτηση, ΕΦΕΥΡΕΤΙΚΟΤΗΤΑ, ιδέες για ενδιαφέρον
- 9) Παραδείγματα στο μάθημα, ωραίες διηγήσεις - ανέκδοτα - περιστατικά
- α) ο Κύριος παραβολές πολλές
 - β) Άγιοι, ο στάρετς Αμβρόσιος (μύθοι Κιρλώφ) Στάρετς Αμβρόσιος σελ. 143
 - γ) Παΐσιος κονσερβοκούτι, Πορφύριος - Παλιατζίδικο, Κολοκοτρώνης - Ρωσόφιλος - Θεόφιλος κλπ.
 - δ) πρώτα εκθέτω την ιδέα, μετά λέω το παράδειγμα, αν πω πρώτα παράδειγμα το “σκοτώνω” διότι δεν ξέρει ο ακροατής πού να επικεντρώσει, τι τονίζεται
 - ε) παραδείγματα - ανέκδοτα μικρά σε μέγεθος - πολύ χαρακτηριστικά, καλή επιλογή αυτά θα ΜΕΙΝΟΥΝ!!! στα παιδιά πιο πολύ
 - στ) όχι πολλά σε πλήθος, 3 ωραία παραδείγματα δένουν ένα μάθημα
- 10) Προσωπικά βιώματα κατηχητή – τριας. Ναι, αλλά με διάκριση
- α) αυτοαποκάλυψη και σε θετικά και σε αρνητικά. Πολύ σπουδαίο, επηρεάζει τ6α παιδιά
 - β) Παύλος αυτοαποκαλύπτεται, πολλοί Γέροντες λένε δικά τους βιώματα
 - γ) είτε να πω για τον εαυτό μου είτε να αναφέρω κάτι και να το αποδώσω σε τρίτο πρόσωπο ώστε στα λάθη να μην σκανδαλίσω, στις νίκες να μην καυχηθώ
 - δ) προσωπικά βιώματα και παιδιών Κατηχητικού. Αυτά είναι τα ΠΙΟ ΔΥΝΑΤΑ!!! Να βάλω τα παιδιά να διηγηθούν εμπειρίες, τι τους συνέβη

Γ. ΠΩΣ ΤΑ ΛΕΩ

- 11) Το μάθημα το λέω απ’ έξω αν γίνεται, όχι διάβασμα
- α) τα χαρτιά προδιαθέτουν δυσμενώς (ένα χαρτί με σκελετό, κείμενα, γρήγορες ματιές)
 - β) να βλέπω τα παιδιά, αντιδράσεις - γκριμάτσες, αν διαβάζω από μέσα τα χάνω όλα
 - γ) βλέπω ολόγυρα ΟΛΑ τα παιδιά, όχι μόνο κάποια, δεν δίνω λόγο στους ίδιους
 - δ) ποτέ δεν διαβάζω μεγάλα κείμενα (το πολύ 1 σελίδα)
 - ε) όταν διαβάζω κείμενο τονίζω φράση που θέλω: ακούστε παιδιά τώρα... και επαναλαμβάνω φράση, το ξαναδιαβάζω, σχολιάζω πολύ λίγο μη χαθεί ο ειρμός

- στ) πολλά κείμενα τα “σκοτώσαμε”, δεν διαβάσαμε καλά, διαβάζω γρήγορα - λάθος τονίζω λάθος λέξεις
- 12) Γλώσσα - νέα ελληνικά
- α) όχι αρχαία ρητά χωρίς να πω μετάφραση, αν είναι μικρό ρητό (εν τω κόσμω θλίψιν έξετε...) να πω και το αρχαίο να συνηθίσουν παιδιά τη γλώσσα, αν μεγάλο ρητό μόνο σε μετάφραση
- β) όχι δύσκολες λέξεις, θεολογικούς όρους, τρισυπόστατος, μετουσίωση κλπ.
- γ) όχι λέξεις γλώσσας αργκό, συρμού, χυδαία, αν πω μια τέτοια λέξη να πω «συγγνώμη για τη φράση»
- 13) Ύφος - απλό, ανεπιτήδευτο, όχι στομφώδες - όχι ρήτορας
- α) μιλάς απλά, μεγάλη τέχνη. Φυσικό Ύφος. Όχι “εκκλησιαστικό στυλ” αργό, δήθεν κατανουκτικό, μακρόσυρτο, κοιμήσικο. Μάθημα όπως μιλάμε. Έτσι αρέσει στα παιδιά.
- β) ρυθμός μεσαίος σε ταχύτητα. Αν γρήγορος = καταιγισμός νοημάτων, δεν προλαβαίνουν επεξεργαστούν, αν αργά χάνω χρόνο, μάθημα φτωχό και βαρετό
- γ) αυξομείωση έντασης φωνής. Ουαί υμίν γραμματείς... (αυστηρά και δυνατά) όχι μονότονο
- δ) σωστός χρωματισμός: Ιούδα φιλήματι...; (πίκρα), ικανόν εστί... (απογοήτευση), γύναι πού εισίν; ουδείς σε κατέκρινεν; (πόρνη) (γλύκα - συμπάθεια), την ψυχήν σου υπέρ εμού θήσεις... (Πέτρος) (ειρωνεία), ποιήσατε τον οίκον του πατρός μου σπήλαιον... (θυμός)
- ε) διαβάζω μάθημα, χρωματίζω φωνή – ΠΡΟΒΑ!!!
- 14) Κινήσεις - γλώσσα σώματος, πολύ σπουδαίο, μεγάλη τέχνη η υπόκρισις (Δημοσθένης)
- α) όχι ακίνητος, ξύλινος, μαγνητόφωνο, κουνώ διακριτικά χέρια κλπ.
- β) όχι υπερκινητικός, σπασμωδικές κινήσεις, όχι θέατρο, καλύτερα λιγότερες κινήσεις παρά περισσότερες δέοντος.
- γ) καλύτερα όρθιος, ειδικά στη διήγηση, πιο παραστατικό
- δ) σωστή θέση - απόσταση, κοντά σε παιδιά!!! Όχι χωμένος πίσω από έδρα, γραφείο απόσταση 1,5 μέτρο. Απόλυτη ησυχία - όχι θόρυβοι
- 15) Ύφος όχι ελεγκτικό – αφοριστικό, ύφος αγάπης και για τα παιδιά
- α) ήπιον προς πάντας... Β΄ Τιμοθ. Β 24 - 6
- β) ποτέ χαρακτηρισμοί εμπαιθείς για πρόσωπα, αμαρτωλοί, άπιστοι, αντίχριστοι...
- γ) ποτέ δεν σχολιάζω αρνητικά ειρωνικά ιερείς - επισκόπους κλπ., εκκλ. Ήθος, στηρίζω και καλύπτω ακόμη ιερέα στα μάτια παιδιού!
- δ) στις διηγήσεις - μάθημα τονίζω πιο πολύ τα θετικά παραδείγματα λίγο χρόνο στο Φαρισαίο (τι δεν πρέπει), πολύ περισσότερο στον Τελώνη (τι πρέπει)
- ε) όχι φανατισμό = επικίνδυνο. Ακούω άνετα τα ΠΑΝΤΑ και το πιο βλάσφημο. Δεν αντιδρώ, δεν «τσιμπάω», δεν θυμώνω. Είμαι ατάραχος σε ό,τι ακούσω.
- 16) Μάθημα με ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ, ΒΙΩΝΩ αυτά που λέω
- α) Γρηγ. Θεολ. Για Βασίλειο, λόγος του ως βροντή διότι βίος του αστραπή
- β) ο Ωριγένης κλαίει σε άμβωνα
- γ) μιλώ για Πάθη, Σταύρωση και είμαι ανέκφραστος;
- δ) μάθημα χωρίς συναίσθημα = άκαρδο. Μιλώ με Καρδιά και στην Καρδιά. Μιλώ με Ψυχή και στην Ψυχή. Όχι μόνο στο Νου, μυαλό.

Βιβλία με ρητά και παραδείγματα, ανέκδοτα, διηγήσεις!

A) Διηγήσεις

- Όλα τα Γεροντικά, Χαρίσματα και Χαρισματούχοι, 3 τόμοι, εκδ. Ι. Μονή Παρακλήτου

- Γέροντος Παΐσιου, Χαριτωμένες Διδαχές
- Κούρκουλα Κων/νου, Στάχια τόμοι Α, Β
- Κούρκουλα Κων/νου, Ψυχία εκ της τραπέζης
- Θησαυρός Γνώσεων και Ευσεβείας, Σεβασμιωτάτου Υακίνθου
- Λαϊκό Λειμωνάριο, εκδ. Ορθόδοξος Κυψέλη
- Όταν θέλεις να ξεκουράζεσαι τόμοι Α, Β Θ. Θεοφυλάκτου εκδ. Λυδία
- Αθωνικόν Γεροντικόν, Ιωαννικίου Κοτσώνη
- Νέον Γεροντικόν, Διονυσίου Τάτση
- Το Γεροντικό του Βορρά τόμοι Α, Β Πέτρου Μπότση
- Αποφθέγματα και ανέκδοτα, Πέτρου Μπότση
- Ανέκδοτα, Ιωήλ Γιαννακόπουλου
- Ιστορικά Ανέκδοτα, Βαγγέλη Μιλλεούνη εκδ. Γρηγόρης
- Αρχαία Ελληνικά Ανέκδοτα, Σωκράτη Γκίκα εκδ. Σαββάλας
- Τα συν και τα πλην των αρχαίων ανεκδοτολογικώς Εμμ. Μαραγκάκη εκδ. Βασδέκη
- Η σοφή ανεκδοτολογία των Αρχαίων, Εμμ. Μαραγκάκη εκδ. Βασδέκη
- Ανέκδοτα τεύχη 1, 2 εκδ. Ζωή
- Ιστορίες που αξίζει να τις λες τόμον 3, Άκης Αγγελάκης, εκδ. Πύρινος Κόσμος
- Στην ιστοσελίδα www.sostis.gr
- Βάλσαμο για την ψυχή του Εφήβου, Βάλσαμο για την ψυχή... 4 τόμοι εκδ. Δίοπτρα

Β. Ρητά

- Δροσοσταλίδες, Γεωργίου Μαυρομάτη τόμοι Α, Β εκδ. Τέρτιος
- Σταλαγμοί Αρχαίας Σοφίας, Αγγελική Ζαχαριά εκδ. Βασιλείου
- Το ιδεοδρόμιο, τόμ. Α, Β Μακάριος Πελέκης, εκδ. Σαββάλα
- Γνωμικά και Παροιμίες, Χαράλαμπος Μπαρακλής, εκδ. «Εστία»
- Ανθολόγιο Παγκόσμιας Σοφίας, Χαράλαμπος Μπαρακλής, εκδ. «Εστία»
- Ψήγματα Γνώσης και Σοφίας, Σωτήρης Μ. Χατζηγάκης εκδ. Καστανιώτη
- Λόγια Σοφά, πολύτομο εκδ. Φωτοδότες